

FRAUDE MET VUURWAPENS

België in Europees perspectief

Nils Duquet, Dennis Vanden Auweele & Annemiek Dols

Voor project DIVERT werden drie specifieke afwendingsmethodes van vuurwapens in Europees perspectief geanalyseerd: diefstal, niet-regularisatie en fraude.

Vuurwapenfraude is een methode om vuurwapens af te wenden uit de legale sfeer door vuurwapens of munitie onwettig te verkrijgen, te bezitten of te verhandelen door anderen te bedriegen en de ware toedracht opzettelijk te verhullen, te verzwijgen of te verdraaien.

- Vuurwapenfraude kan hoge aantallen, kwalitatieve vuurwapens doen lekken naar de illegale sfeer.
- Vuurwapenfraude kan zich op elk moment in de levenscyclus van een vuurwapen voordoen: van initiële registratie of aankoop, over verkoop of overdracht, tot vernietiging of deactivering.
- Vuurwapenfraude wordt meestal gepleegd door of met behulp van mensen met kennis en toegang.

In België doen zich vele vormen van vuurwapenfraude voor. Daarbij maken actoren meestal misbruik van beperkingen in het controlesysteem.

Bij de analyses uitgevoerd in het kader van Project DIVERT werden zeven gevallen van vuurwapenfraude in België vastgesteld die zich voordeden tussen 2004 en 2019. Daarbij werden minstens 1.239 vuurwapens afgewend uit het legale circuit. Vanwege de verborgen aard van het fenomeen en het gebrek aan exhaustieve gegevens over fraude in België, is het echter moeilijk om de exacte omvang van het probleem in België te bepalen.

Vast staat dat vuurwapenfraude in België kan plaatsvinden door onjuiste informatie te verschaffen of documenten te vervalsen. Daarbij gaat het onder andere om vervalste licenties voor sport-schutters of importvergunningen, de opname van onjuiste of vervalste informatie in de vuurwapenregisters en fraude met verklaringen van vuurwapendiefstal of met certificaten van vernietiging.

Fraude met vuurwapens in Europa

Het verkrijgen van een beter zicht op illegale wapenhandel in Europa is een van de prioriteiten van het Europese Actieplan 2020–2025 voor de bestrijding van die wapenhandel. De afgelopen jaren is er zowel op nationaal als Europees niveau onderzoek verricht met als doel een beter beeld te krijgen van de illegale vuurwapenmarkten. De focus lag daarbij echter niet zo vaak op de verschillende manieren waarop wapens kunnen ‘lekkeren’ vanuit het legale naar het illegale circuit (‘afwending’). Dit is opmerkelijk aangezien de overgrote meerderheid van de vuurwapens die momenteel in illegaal bezit zijn en/of circuleren op de illegale markt, oorspronkelijk legaal in handen werden gehouden. Zicht krijgen op dit fenomeen wordt dan ook beschouwd als van groot belang in de strijd tegen illegale wapenhandel.

Project DIVERT is een internationaal vergelijkend onderzoeksproject, medegefinancierd door de Europese Commissie, met als focus het bestuderen van drie vormen van afwending in de Europese Unie: (1) diefstal van vuurwapens; (2) frauduleuze activiteiten inzake het verwerven, behouden of overdragen van vuurwapens; en (3) het niet-regulariseren van vuurwapens, bijvoorbeeld na een wetswijziging, of na het verkrijgen van een wapen als gevolg van een erfenis of in de context van een gewapend conflict. Het Vlaams Vredesinstituut coördineerde Project DIVERT en analyseerde onder meer het voorkomen en de kenmerken van deze vormen van afwending in België (zie achteraan deze analyse voor meer informatie over het onderzoeksopzet van Project DIVERT).

In deze nota beschrijven we de resultaten van deze analyse, waarbij we focussen op fraude met vuurwapens. Fraude met vuurwapens of munitie wordt in deze nota omschreven als het onwettig verkrijgen, bezitten of verhandelen van vuurwa-

pens of munitie door anderen te bedriegen, en de waarheid opzettelijk te verhullen, weg te laten of te verdraaien. We schetsen eerst de omvang en modi operandi van fraude met vuurwapens in Europa. Daarna zoomen we in op de situatie in België, om te tonen hoe de Europese context zich daarin vertaalt.

Uit de analyses van Project DIVERT blijkt dat fraude met vuurwapens kan gepleegd worden op vele manieren, door allerlei actoren, op elk moment in de levenscyclus van een vuurwapen, en om allerlei redenen. Wat ten eerste de vele manieren betreft om fraude te plegen, kan het gaan om het vervalsen van identiteits-, registratie- of medische documenten, import- of exportdocumenten, wapenregisters, verklaringen van diefstal of databanken voor de registratie van gedeactiveerde of vernietigde vuurwapens. Wat ten tweede de actoren aangaat, kan vuurwapenfraude gepleegd worden door individuele burgers zonder criminele intenties, groepen van criminele netwerken, publieke ambtenaren, leden van de ordehandhaving of andere individuen die kennis of connecties ter zake hebben. Fraude vereist meestal dat iemand de nodige toegang of connecties heeft. Ten derde, vuurwapenfraude kan plaatsvinden op ieder moment in de levenscyclus van een vuurwapen: van het moment van initiële registratie over de verkoop of overdracht van het vuurwapen, tot het moment van neutralisatie of vernietiging. Ten vierde kan vuurwapenfraude plaatsvinden vanuit verschillende drijfveren, zoals recreatieve redenen, criminele motieven, financiële overwegingen of zelfs de emotionele gehechtheid aan een vuurwapen.

We hebben 46 gevallen van vuurwapenfraude in de EU vastgesteld sinds de jaren negentig. Gezien het gebrek aan eerder grondig onderzoek en dataverzameling, en de verborgen aard van het fenomeen fraude, is dit aantal waarschijnlijk een onderschatting. Een kwalitatieve analyse van deze gevallen leert ons dat fraude kan resulteren in de afwending van grote aantallen hoogkwalitatieve vuurwapens. In dertig gevallen waren de aantallen bekend. Opgeteld resulteerden ze in de afwending van 98.000 vuurwapens, 2.172 vuurwapenonderdelen

en meer dan 36 miljoen stuks munitie. Dit aantal wordt de hoogte in gedreven door enkele gevallen waarbij zeer hoge aantallen vuurwapens werden afgewend: een geval in Duitsland (2009–2011) leidde tot de afwending van 47.000 vuurwapens; een geval in Polen (1992) leidde tot de afwending van 24.000 vuurwapens en meer dan 36 miljoen stuks munitie. In een ander geval uit Bulgarije wordt de kwantiteit aan vuurwapens uitgedrukt in hun gewicht, waarbij het gaat om een afwending van in totaal 112 ton wapens. De meeste gevallen van vuurwapenfraude leiden evenwel tot afgewende hoeveelheden die minder extreem hoog zijn: in twee op drie gevallen worden minder dan 500 vuurwapens afgewend, en in een op drie minder dan 100. Dit blijven nog steeds hoge aantallen, maar ze zijn slechts het topje van de ijsberg en de cijfers laten ons ook niet toe om EU-lidstaten onderling te vergelijken.

Frauduleuze afwending van vuurwapens kan tot vele soorten eindgebruik leiden. In veel van de door ons geïdentificeerde gevallen komen de vuurwapens echter op de illegale markt terecht. Het kan evenwel zo zijn dat zulke vuurwapens vaker geïdentificeerd worden dan degene die door fraude in het bezit zijn van niet-criminele individuen. Wanneer vuurwapens door fraude op de criminele markt belanden, gebeurt dit nagenoeg steeds met behulp van een tussenpersoon zoals een erkende vuurwapenhandelaar, een staatsambtenaar of (een medewerker van) een vuurwapenfabrikant. Het is moeilijk om een vuurwapen waarmee gefraudeerd is, rechtstreeks te koppelen aan een bepaald crimineel feit. Dat komt omdat via fraude verkregen vuurwapens vaak niet gevonden of getraceerd worden. Waarschijnlijk worden door fraude verkregen vuurwapens die op de illegale markt terechtkomen, vaak vernietigd voordat hun oorsprong ordentelijk getraceerd is. We merken voorts op dat technologische ontwikkelingen enerzijds voor zorgen dat er meer opties ontstaan voor fraude (zoals internetverkoop), maar anderzijds ook aangewend kunnen worden bij het verhinderen van fraude (zoals het digitaliseren van registers en vuurwapenvergunningen).

In de volgende secties behandelen we de vijf modi operandi inzake vuurwapenfraude die we hebben aangetroffen in de EU, namelijk het vervalsen van (1) een vergunning om een vuurwapen aan te schaffen; (2) een vergunning om een wapen te vervoeren of exporteren; (3) de wapenregisters; (4) een melding van diefstal van een vuurwapen; (5) een certificaat van deactivering of vernietiging.

Onjuiste en/of vervalste informatie voor de aanvraag van een vergunning

Fraudeurs kunnen documenten vervalsen om vuurwapens aan te schaffen, te houden of te gebruiken, wat meestal gebeurt wanneer ze niet (langer) aan de eisen voldoen om een vuurwapen te bezitten.¹ Het gaat hier vooral over particulieren, die drie verschillende methoden gebruiken.

Identiteitsfraude. De fraudeur neemt de identiteit van een ander over door een valse naam op een document te noteren, valse zegels te gebruiken of de handtekening van een officiële instantie te vervalsen.² Zo bemerkte de Finse politie in de jaren 2000 bijvoorbeeld dat er meerdere vervalste vuurwapenvergunningen circuleerden in Turku en Hämeenlinna. De registratiepapieren waren ondertekend met een vervalste handtekening.³

Vervalsen van de wettige reden. Een wettige reden – zoals sportief en recreatief schieten, jacht of verzamelen van historische vuurwapens – geeft iemand het recht om een vuurwapen aan te schaffen of te houden. Iemand kan de nodige documenten vervalsen die deze wettige reden bewijzen, bijvoorbeeld door te knoeien met een bewijs van regelmatig schieten aan de schietstand om een vuurwapen te houden voor oneigenlijk gebruik (zoals ter zelfverdediging of voor crimineel gebruik).⁴ Een erkende Franse vuurwapenhandelaar en uitbater van een schietstand bijvoorbeeld gaf in 2019 aan minstens 205 Belgen een vervalste

licentie voor sportief schieten, waardoor zij minstens 638 vuurwapens aankochten en meenamen naar België.

Vervalsen van medische documenten. De EU-vuurwapenrichtlijn schrijft voor dat iemand medisch bekwaam bevonden moet worden om een vuurwapen te houden of te gebruiken. Documenten die deze bekwaamheid bewijzen, kunnen vervalst worden door vuurwapenbezitters of artsen. De Spaanse politie merkte in 2008 bijvoorbeeld dat een dokter psychologische tests ondertekende zonder de betreffende personen te zien. Het ging vooral om jagers die hun licentie hadden verloren.⁵

Onjuiste informatie en/of vervalste documenten bij verkoop of verplaatsing

Fraudeurs kunnen onjuiste informatie verschaffen of vervalste documenten aanbieden bij het verhandelen of verplaatsen van vuurwapens binnen een EU-lidstaat, tussen lidstaten of naar/van een niet-lidstaat. Deze methode zorgt bij de door ons geïdentificeerde gevallen voor het grootste aantal afgewende vuurwapens. De voornaamste actoren hier zijn criminele netwerken, werknemers bij een vuurwapenfabrikant of erkende vuurwapenhandelaars. We stellen zes verschillende methoden vast.

Identiteitsfraude. We stellen een aantal gevallen vast waarbij de identiteit van overheidsinstanties of geautoriseerde vuurwapenhandelaars wordt misbruikt. Een Italiaanse eigenaar van een vuurwapendepot regelde bijvoorbeeld in de periode 2009-2011 valse verkopen van vuurwapens aan fictieve mensen met valse zegels, valse vergunningen voor het bezitten en transporteren van vuurwapens, en valse documenten om handelsvergunningen te reproduceren en zo in totaal minstens 247 vuurwapens te verwerven.

Stroman-aankopen. Het vuurwapen wordt legaal aangekocht via een tussenpersoon en doorgegeven aan een andere persoon, die daarvoor niet de juiste toestemming heeft. Zo werd een Duitse voormalige vuurwapenhandelaar in 2015 gearresteerd omdat hij na het verliezen van zijn vergunning bleef handel drijven met de vergunning van een vriend. Er werden 700 vuurwapens bij hem in beslag genomen.

Vervalsen van certificaten van wettelijke reden. Controlediensten kunnen bepaalde documenten verschaffen voor de verificatie van een wettelijke reden, zoals een certificaat van regelmatig schieten bij een schietstand. Deze certificaten kunnen vervalst worden door de controlerende instantie. Een Spaanse sportschietersfederatie reikte bijvoorbeeld in 2009 valse certificaten van regelmatig schieten aan haar leden uit, waardoor zij hun vergunning konden behouden en/of nieuwe vuurwapens konden aanschaffen.

Valse verklaring van type vuurwapen. Vuurwapens kunnen aangegeven worden als een bepaald type terwijl ze in werkelijkheid van een ander type zijn. Dit hebben we vooral vastgesteld in de context van verklaringen van antieke en historische vuurwapens, die in vele lidstaten zonder (veel) beperkingen aangeschaft kunnen worden. Zo vervalste in 2017 een erkende vuurwapenhandelaar in het Verenigd Koninkrijk douanepapieren om moderne vuurwapens te laten registreren als antieke vuurwapens. Hij importeerde op deze manier minstens 280 vuurwapens naar het Verenigd Koninkrijk, en fungeerde zo als tussenpersoon en vuurwapenleverancier voor criminelen (hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 30 jaar).

Vervalsen van export- en importdocumenten. Export- en importdocumenten kunnen vervalst worden, zoals door het noemen van een incorrecte eindgebruiker of door het vervalsen van documenten van een officiële instantie. In 2020 werden in Spanje bijvoorbeeld zeven individuen betrappt bij het gebruik van valse zegels voor het importeren van vuurwapens. Zij verkochten de wapens in het drugsmilieu.

Verhullen van de eindgebruiker. De eindgebruiker van een vuurwapen moet bij een transactie bekend zijn. Er is evenwel geen internationale consensus over de opzet en het kader van verklaringen van eindgebruik, noch is er systematische controle op vuurwapenexporten. Dit soort fraude kan plaatsvinden binnen Europa maar grote gevolgen hebben daarbuiten. Bulgaarse vuurwapenfabrikanten hebben in de jaren negentig bijvoorbeeld in een bepaalde case 35 ton vuurwapens, die bedoeld waren voor de Nigeriaanse overheid, afgewend naar rebellen in Sierra Leone. In een andere case leverden ze aan rebellengroepen 77 ton vuurwapens van het Kalasnikov-type, terwijl de wapens bedoeld waren voor de Bengalese staat.

Vervalsen van vuurwapenregisters

De EU-vuurwapenrichtlijn schrijft voor dat EU-lidstaten registers moeten bijhouden voor vergunde, gestolen, verloren en in beslag genomen vuurwapens. Daarnaast moeten vuurwapenhandelaars ook registers bijhouden van de aan- en verkoop van vuurwapens. Deze registers zijn een essentieel instrument voor het uitvoeren van controle op vuurwapens, maar er zijn gevallen bekend waarbij ze werden vervalst. Doorgaans werd de fraude gepleegd door vuurwapenhandelaars of individuen met toegang tot de officiële registers.⁶

Het vervalsen van de informatie met betrekking tot inschrijvingen in het register kent drie subvormen. Ten eerste kunnen vuurwapens uit registers worden verwijderd, bijvoorbeeld om diefstal te verhullen.⁷ Poolse medewerkers van een politiemagazijn bijvoorbeeld werden in 2009 gearresteerd voor het verduisteren van meer dan honderd vuurwapens door de registers te vervalsen.⁸ Ten tweede kunnen vuurwapens geregistreerd staan onder een ander dan hun eigenlijke type. In dergelijk geval worden vuurwapens gere-

gistreerd onder categorieën waarvoor minder of geen controle bestaat op de verkoop of bezit. Een Duitse vuurwapenhandelaar bijvoorbeeld had in 2006 op papier een aantal Glock pistolen omgebouwd tot LEP-pistolen (luchtdrukwapens), die hij dan in hun oorspronkelijke staat aan criminelen verkocht. Hij zou zo minstens 4.500 vuurwapens (vooral Glock pistolen) hebben afgewend.⁹ Aanpassingen aan de EU-vuurwapenrichtlijn uit 2017 zouden dit soort fraude onmogelijk moeten maken. Ze bepalen namelijk dat omgebouwde vuurwapens in hun oorspronkelijke categorie geregistreerd blijven. Ten derde kunnen ingeleverde vuurwapens valselijk geregistreerd worden. Tijdens een amnestieperiode (vooral na wijzingen aan de vuurwapenwet) kunnen burgers hun vuurwapens inleveren bij de politie, laten deactiveren of overdragen aan wettige eigenaars. Bij het inleveren van vuurwapens kan gefraudeerd worden. Een Italiaanse politieagent bijvoorbeeld werd er in 2018 van beschuldigd ingeleverde vuurwapens te registreren als aan hem persoonlijk overgedragen. Hij vervalste de handtekening van de voormalige eigenaar.¹⁰

Ongeregistreerde verkoop. Vuurwapens kunnen verkocht worden zonder dat dit (volledig) wordt geregistreerd in het betreffende register. De omvang van dit fenomeen bepalen is zeer moeilijk, maar lijkt groter in landen met een papieren register dan in die met een digitaal register.¹¹ Zo werd een Zweedse vuurwapenhandelaar in 2018 gearresteerd wegens het niet-registreren van verkochte vuurwapens. Hij had ook meer vuurwapens aangekocht dan wettelijk toegestaan.¹²

Valse verklaring van diefstal

Vuurwapens kunnen als gestolen aangegeven worden aan de officiële instanties zonder dat dit ook werkelijk het geval is. Dit lijkt het vaakst voor te komen wanneer wetswijzingen de regels voor het houden van vuurwapens verstrengen en vuurwapeneigenaars verkiezen om zich daar niet naar te schikken.¹³ Valse declaraties van diefstallen kunnen ook vergissingen zijn. We kunnen hier twee soorten onderscheiden.

Valse verklaring van diefstal voor behoud van bezit. Wetswijzingen kunnen ervoor zorgen dat bepaalde types van vuurwapens niet langer door particuliere personen gehouden kunnen worden of dat bepaalde types van personen niet langer een vuurwapen mogen bezitten. In deze laatste categorie treffen we bijvoorbeeld individuen aan met een strafblad of een mentale aandoening. Een Griekse accountant van een schietclub bijvoorbeeld werd in 2016 gearresteerd omdat hij een vuurwapen dat als gestolen stond aangegeven, in zijn bezit had. Hij wou zich niet onderwerpen aan de regels voor wettig bezit.¹⁴

Valse verklaring van diefstal voor handel. Vuurwapens kunnen als gestolen aangegeven worden om ze illegaal te kunnen verhandelen.¹⁵ Dit gebeurt meestal met de bedoeling om de identiteit van de eindgebruiker te verhullen. In de regio Campania in Italië bijvoorbeeld wordt gemeld in een onderzoek van de Small Arms Survey dat tot 70% van de aangegeven vuurwapendiefstallen eigenlijk illegale overdrachten aan maffialeden zijn. Een andere vorm hiervan is het vervalsen van de diefstal. In dit geval werkt de vuurwapenhandelaar mee aan de diefstal om zo bijvoorbeeld aanspraak te kunnen maken op het geld van de verzekering. Een Spaanse vuurwapenhandelaar bijvoorbeeld werd er in 2014 van beschuldigd een overval in scène te hebben gezet voor het verzekeringsgeld (tot € 300.000). De eigenaar had de kluizen opzettelijk laten openstaan om de diefstal te faciliteren.¹⁶

Vervalsing van documenten van onklaar maken of vernietiging van vuurwapens

Vuurwapens kunnen onklaar gemaakt worden zodat ze niet langer een projectiel kunnen afvuren. Volgens de EU-vuurwapenrichtlijn van 1991 waren gedeactiveerde vuurwapens vrij te verkrijgen. De procedures voor deactiveren werden aangescherpt in 2015 en sinds 2017 zijn dergelijke vuurwapens in principe minstens aangifteplichtig. Daarnaast kunnen vuurwapens ook vernietigd worden, wat meestal ondernomen wordt door een gecertificeerde proefbank. Er kan gefraudeerd worden met zowel de certificaten van deactivering als die van vernietiging. Dit gebeurt meestal door een insider, zoals een staatsambtenaar, vuurwapenhandelaar of iemand die toegang heeft tot vuurwapenvoerraden.¹⁷ We onderscheiden drie soorten.

Vervalsen van certificaat van deactivering. Tot 2015 waren er geen uniforme standaarden voor het deactiveren van vuurwapens en konden slecht gedeactiveerde vuurwapens – soms erg eenvoudig – gereactiveerd worden. Voor 2015 valt dit fenomeen niet noodzakelijk onder vuurwapenfraude omdat er geen documenten vervalst werden. De zaken liggen anders wanneer de individuen verantwoordelijk voor de deactivering zelf de vuurwapens reactiveren en als gedeactiveerd doorverkopen. In Estland bijvoorbeeld werd vastgesteld dat een aantal ambtenaars tussen 2009 en 2011 zelf gedeactiveerde vuurwapens reactiveerden en ze als gedeactiveerd verkochten.¹⁸

Vervalsen van certificaat van vernietiging. Het gebeurt regelmatig dat overtollige, in beslag genomen of verouderde vuurwapens worden vernietigd. Het kan zijn dat er een tijdsinterval is tussen het aanwijzen van een vuurwapen als te vernietigen en de effectieve vernietiging. Hoe langer deze tijdspanne, en hoe minder controle op de opslagplaats, hoe groter de kans op afwending. De vuurwapens kunnen dan geregistreerd worden als vernietigd terwijl ze in werkelijkheid nog steeds

gebruikt worden. Dit is vaak zeer moeilijk om te controleren en de fraude kan gepleegd worden door zowel officiële ambtenaren als door vuurwapenhandelaars. Poolse politieagenten bijvoorbeeld werden in de periode 2004–2007 aangeklaagd omdat ze vuurwapens (vooral dienstwapens) registreerden als vernietigd terwijl ze deze in werkelijkheid illegaal verhandelden.²⁰ Dit kan ook gebeuren in de context van een amnestieperiode. Een Engelse wapensmid bijvoorbeeld werkte samen met de politie en werd er in 2000 van verdacht vuurwapens die hij had geregistreerd als vernietigd, zelf illegaal te bezitten.²¹

Vervalsen van gebruik van munitie. Munitie die afgevuurd wordt tijdens oefeningen of sportactiviteiten is niet langer bruikbaar (en dus ook ‘vernietigd’). Het is mogelijk dat een bepaalde hoeveelheid munitie geregistreerd wordt als gebruikt terwijl ze in werkelijkheid illegaal verhandeld wordt. Controle hierop is erg moeilijk. De voorzitter van een Griekse schietclub bijvoorbeeld werd er in 2016 van verdacht dat hij munitie die geregistreerd stond als gebruikt, verkocht aan leden van de georganiseerde misdaad.

Fraude met vuurwapens in België

Fraude met vuurwapens komt ook voor in België. Bij de analyses uitgevoerd in het kader van Project DIVERT werden zeven gevallen van vuurwapenfraude in België vastgesteld die zich voordeden tussen 2004 en 2019. Daarbij werden minstens 1.239 vuurwapens afgewend uit het legale circuit.²² Vanwege de verborgen aard van het fenomeen en het gebrek aan exhaustieve gegevens over fraude in België, is het moeilijk om de exacte omvang van het probleem in België te bepalen.²³ Daarom voeren we een kwalitatieve analyse uit waarin we de betreffende gevallen bespreken aan de hand van de hierboven genoemde vormen van fraude.

Vuurwapenfraude in België kan plaatsvinden door onjuiste informatie te verschaffen of documenten te vervalsen voor de aanvraag van een vergunning. Zulk geval deed zich voor in 2019 en betrof een vuurwapenhandelaar met een schietstand in het Franse Maubeuge. Hij gaf **vervalste licenties voor sportief schieten** uit, waardoor minstens 205 Belgen, minstens 638 vuurwapens bij hem aankochten. Het certificaat gaf hen niet het recht om de vuurwapens naar België te verplaatsen of ze in België te bezitten. De vuurwapens werden in beslag genomen; het waren riotguns, semiautomatische geweren en pistolen, en jachtgeweren.

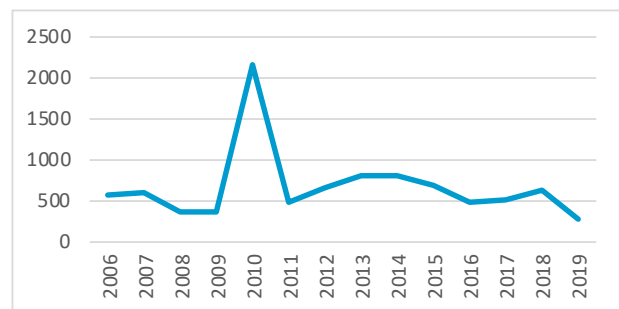
Vuurwapenfraude in België gebeurt ook door onjuiste informatie te verschaffen of documenten te vervalsen voor de verkoop of verplaatsing van een vuurwapen. Een eerste geval betreft drie individuen uit Charleroi die **documenten voor de import van vuurwapens vervalsten**, wat ontdekt werd door de Belgische Federale politie. De daders vervalsten de handtekening van de toenmalige minister-president van Wallonië om tussen 200 en 250 vuurwapens, vooral Glock pistolen, te importeren uit Duitsland en aan te bieden op de illegale markt. De Duitse vuurwapenhandelaar wantrouwde de zaak omwille van het hoge aantal

dat aangekocht werd.²⁴ Een tweede geval betreft een Belgische vuurwapenhandelaar die na het sluiten van zijn handel nog een kleine 800 vuurwapens aankocht van het type Glock die hij op de illegale markt aanbood. Hij **verwijderde het serienummer** alvorens ze te verkopen. De zaak kwam aan het licht toen in het Nederlandse criminele milieu een aantal vuurwapens in beslag werden genomen waarvan men de registratienummers kon identificeren.²⁵

Vuurwapenfraude in België kan voorts plaatsvinden door onjuiste of vervalste informatie op te nemen in de vuurwapenregisters. In 2006 begon een amnestieperiode die uiteindelijk liep tot 2008, een context waarbinnen dertig gevallen bekend zijn waarbij politieambtenaars hun functie zouden misbruikt hebben. In 2013 werd een politieambtenaar schuldig bevonden aan het **misbruiken van zijn positie en het opstellen van valse documenten**.²⁶ Een ander geval, in de periode 2009-2010, is dubieus en betreft een politieambtenaar die tevens een erkende vuurwapenhandelaar was. Hij werd ervan beschuldigd documenten te hebben vervalst waardoor vuurwapens aan hem werden overgedragen. De wet liet evenwel toe dat gedurende de regulariseringsperiode vuurwapens verkocht werden aan legale handelaars. Zijn politiezone had erg lage cijfers op het vlak van ingeleverde vuurwapens. Later zou de onderzoeker uit Comité P zelf aangeklaagd worden voor het vervalsen van het huiszoekingsbevel. De persoon in kwestie werd geassocieerd met de illegale verkoop van vuurwapens aan rechts-extremistische organisaties.²⁷

Vuurwapenfraude wordt in België ook gepleegd door middel van **valse verklaringen van vuurwapendiefstal**. Na de amnestieperiode, die liep tot 2008, ging de politie intensiever op zoek naar vuurwapens die dan illegaal gehouden werden.²⁸ Op basis van gegevens uit het Centraal Wapenregister sommeerde zij vuurwapeneigenaars waarvan de wapens onder verouderde categorieën geregistreerd stonden. Een aantal van deze eigenaars deed een aangifte van vuurwapendiefstal.

Het aantal aangiftes van diefstal steeg sterk in 2010 (zie figuur). Het is aannemelijk dat veel vuurwapeneigenaars die hun vuurwapen niet geregulariseerd hadden, **een valse aangifte van diefstal deden** om zo het vuurwapen alsnog te behouden. Dat zou alleszins de piek in 2010 verklaren.²⁹ Er is een geval bekend van een legale vuurwapeneigenaar die een van zijn wapens als gestolen aangaf in 2006, terwijl na zijn dood het vuurwapen bij hem werd teruggevonden. Zijn weduwe legde uit dat ze de valse aangifte niet had gecorrigeerd uit angst voor vervolging. Overigens werd het vuurwapen gevonden tijdens een onderzoek naar huiselijk geweld binnen de familie.³⁰

In België kan vuurwapenfraude tot slot ook worden gepleegd door het vervalsen van documenten met betrekking tot de vernietiging van vuurwapens. De directeur van de Nationale Proefbank werd in 2016 gearresteerd onder verdenking van het **frauderen met certificaten van vernietiging**. Hij gaf aan minstens 360 vuurwapens te hebben willen redden van vernietiging vanwege hun historische waarde.³¹

Vuurwapenfraude is een complexe materie waar vooral mensen met kennis van zaken en/of toegang tot vuurwapens zich aan kunnen bezondigen. Uit de hierboven genoemde voorbeelden blijkt dat een noemenswaardig aantal vuurwapens die door fraude afgewend worden, uiteindelijk in gevallen van (al dan niet crimineel) geweld opduiken. Dat kan zo zijn omdat vuurwapens waarmee gefraudeerd is zich mogelijk meer lenen tot crimineel misbruik, maar ook omdat het gewelddadige gebruik van vuurwapens gevallen van fraude aan het licht brengt. Dat laatste fenomeen hebben we in deze nota herhaaldelijk beschreven. Niet alle

vormen van fraude komen voor in België, maar we hebben toch **zeven gevallen** vastgesteld waarbij **meer dan duizend vuurwapens** afgewend werden naar de illegale sfeer. Het beperkte aantal gedetecteerde fraudegevallen kan erop wijzen dat het fenomeen fraude onderbelicht is. Dat duidt op het belang van het doorgedreven traceren van vuurwapens in het criminele milieu om op die manier snel 'lekken' te kunnen opsporen alvorens het schip zinkt.

Onderzoeksopzet Project DIVERT

Het Vlaams Vredesinstituut voerde 'Project DIVERT' uit in samenwerking met het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) en Arquebus Solutions. Het onderzoek werd uitgevoerd in 2019-2021.

In de **eerste fase** van het project werden op basis van een uitgebreide literatuurstudie de omvang, de kenmerken en de dynamiek van afwending van vuurwapens, waaronder vuurwapenfraude, in de 28 toenmalige EU-lidstaten in kaart gebracht.

In de **tweede fase** van het project werd een diepgravende analyse uitgevoerd in acht EU-lidstaten (België, Kroatië, Estland, Duitsland, Letland, Litouwen, Spanje en Zweden) met als doel meer inzicht te verwerven in de verschillende vormen van afwending en de wijze waarop getracht wordt om ze te voorkomen en te bestrijden. Om dit te verwezenlijken, werden bijkomende (kwantitatieve en kwalitatieve) data verzameld en werden voor elk land interviews met lokale experts afgenomen.

In de **derde fase** werden de resultaten van de eerste en de tweede fase met elkaar vergeleken en werden zes expertenseminaries georganiseerd om de bevindingen verder uit te diepen. Het doel van de derde fase was om de specifieke inzichten omtrent de acht landen uit fase twee te koppelen aan de bredere resultaten omtrent de 28 landen uit fase één, om vervolgens de gecombineerde resultaten te beschrijven in het uiteindelijke rapport.

Het regelmatig **uitwisselen van informatie** tussen de onderzoekers en vertegenwoordigers van gespecialiseerde overheidsdiensten (zoals politie, douane, en exportcontrolediensten) was een belangrijk onderdeel van Project DIVERT. Gedurende de looptijd van het project werden bijvoorbeeld verschillende vergaderingen in het kader van EMPACT Firearms georganiseerd. Deze informatie-uitwisseling werd gefaciliteerd door de ondersteunende partners van het project: Europol, het Inlichtingencentrum inzake terrorisme en georganiseerde misdaad (CITCO) van het Spaanse ministerie van Binnenlandse Zaken en het Centraal Directoraat voor de Bestrijding van de Georganiseerde Misdaad (DJSOC) van de Belgische Federale Politie.

De **resultaten** van de analyses van Project DIVERT worden gepubliceerd in drie thematische rapporten die elk focussen op een specifieke methode van afwending. Het Engelstalige onderzoeksrapport over vuurwapenfraude in Europa (*'Trick and treat: Firearm fraud in the European Union'*) werd in april 2022 gepubliceerd.

Eindnoten

- 1 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 49.
- 2 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 50.
- 3 'Aseita Ostettu Väärennyillä Luvilla', *YLE*, 4 juni 2008: <https://yle.fi/uutiset/3-5111081>.
- 4 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 50.
- 5 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 51.
- 6 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 62.
- 7 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 63.
- 8 Chlebowicz, P & Buczyński, S (n.d). 'Between illicit supply and criminal demand. The European patchwork black market of firearms. The Poland Perspective (unpublished)', p. 10.
- 9 Bruinsma, M & Spapens, T (2018). 'Terrorist access to firearms in the Netherlands', in Duquet, N (ed) *Triggering terror. Illicit gun markets and firearms acquisition of terrorist networks in Europe*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, 301–302.
- 10 'Palermo, si impossessava delle armi da rottamare: Poliziotto in pensione arrestato a bagheria', *La Repubblica*, 12 juni 2018, https://palermo.repubblica.it/cronaca/2018/06/12/news/palermo_si_impossessava_delle_armi_da_rottamare_poliziotto_in_pensione_arrestato_a_termini_imerese-198824249.
- 11 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 66.
- 12 Pirttialo, J & Ståhle, M (2019). 'Gängkriminella beväpnas via Svenska jaktbutiker' ('Gang criminals armed by Swedish hunting shop'), *SVD*, 23 oktober 2019.
- 13 Duquet, N & Goris, K (2018). *Firearms acquisition by terrorists in Europe. Research findings and policy recommendations of Project SAFTE*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p. 87; gebaseerd op Florquin, N & Desmarais, A (2018). 'Lethal legacies: Illicit firearms and terrorism in France', in Duquet, N (ed) *Triggering terror. Illicit gun markets and firearms acquisition of terrorist networks in Europe*, Brussels: Vlaams Vredesinstituut.
- 14 Panagiotidis, T (2017). 'Πώς Κύκλωμα Από Την Κρήτη "" Με Όπλα Το Κοινό Ποινικό Έγκλημα' ('Hoe een circuit uit Kreta de ordinaire criminele misdaad "voorzag" van wapens'), *News 247*, 5 juni 2017.
- 15 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 69.
- 16 Verbale communicatie met een opsporingsambtenaar van de *Guardia Civil*, 31 oktober 2019, Madrid (Spanje).
- 17 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 73.
- 18 Kantoor van de openbare aanklager (2012). *Relvade ebaseaduslikus Leetu toimetamises süüdistatavad astuvad kohtu ette*, <https://www.prokuratuur.ee/et/et/pressiteated/relvade-ebaseaduslikus-leetu-toimetamises-suudistatavad-astuvad-kohtu-ette>, bekeken op 7 maart 2019.
- 19 Pietraszewski, M (2009). 'Skandal w policji. Kradli i sprzedawali broń', *Wiadomosci Gazeta*, 24 mei 2009, http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1.126765.6645571.Skandal_w_policji_Kradli_i_sprzedawali_bron.html.
- 20 Clover, C (2000). 'Police sack armourer over illegal arms', *The Telegraph*, 2 oktober 2000, <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1368530/Police-sack-armourer-over-illegal-arms.html>.
- 21 Panagiotidis, T (2017). 'Πώς Κύκλωμα Από Την Κρήτη "τροφοδοτούσε" Με Όπλα Το Κοινό Ποινικό Έγκλημα' ('Hoe een circuit uit Kreta de ordinaire criminele misdaad "voorzag" van wapens'), *News 247*, 5 juni 2017.
- 22 De Labbey, Q., Duquet, N. & Cops, D. (2022). *Trick and treat: Firearm fraud in the European Union*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, p. 41.
- 23 De Labbey, Q. (2021). *DIVERT country study Belgium*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel (interne nota).
- 24 Un Impressionnant Trafic d'armes Démantelé à Charleroi: Ils Imitaient La Signature de Magnette, *RTL Info*, 30 juli 2015, <https://www.rtl.be/info/regions/hainaut/un-impressionnant-traffic-d-armes-demantele-a-charleroi-ils-imitaient-la-signature-de-magnette-742588.aspx>.
- 25 Boerman, F. & Bruinsma, M. (2012) De illegale handel in vuurwapens en explosieven. *Verslag van een onderzoek voor het Nationaal dreigingsbeeld 2012*, p. 154, case 3.
- 26 Comité P, Jaarlijks rapport 2013, pp. 145–46, <https://comitep.be/document/jaarverslagen/2013FR.pdf>.
- 27 'Wapenexpert politie verdacht van gesjoemel met wapens', *Nieuwsblad*, 4 juni 2013, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20130603_00609575.
- 28 De Labbey, Q. (2021). *DIVERT country study Belgium*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel (interne nota).
- 29 De Labbey, Q. (2021). *DIVERT country study Belgium*, Vlaams Vredesinstituut, Brussel (interne nota).
- 30 "Conséquences Possibles de La Non-Régularisation d'armes à Feu Entre 2006 et 2008," Gouverneur de la province de Liège, 19 juni 2015.
- 31 Duquet, N., Goris, K. (2018). *The Illicit Gun Market in Belgium: a Lethal Cocktail of Criminal Supply and Demand*, p. 46; "Le Directeur Du Banc d'épreuves Des Armes de Liège Placé Sous Mandat d'arrêt," *La Libre Belgique*, 1 november 2016, <http://www.lalibre.be/regions/liege/le-directeur-du-bancc-d-epreuves-des-armes-de-liege-place-sous-mandat-d-arret-5818cc63cd70fb896a6353a2>; Directeur Du Banc d'épreuves Libéré !, *La Dernière Heure*, 8 december 2016, <http://www.dhnet.be/actu/faits/directeur-du-banc-d-epreuves-libere-584948dacc709a48787c4026>.

Vlaams Vredesinstituut

Het Vlaams Vredesinstituut werd in 2004 opgericht als paraparlementaire instelling bij het Vlaams Parlement.

Het Vredesinstituut staat garant voor het aanleveren van grondige analyses, het informeren en organiseren van het debat, en het aansturen op maatregelen voor het bevorderen van vrede en geweldpreventie.

Auteurs

Nils Duquet is directeur van het Vlaams Vredesinstituut en schreef tientallen onderzoekspublicaties over vuurwapens in België en de rest van Europa.
email: nils.duquet@vlaamsparlement.be

Dennis Vanden Auweele is onderzoeker bij het Vlaams Vredesinstituut waar hij focust op de verhouding tussen illegale wapenhandel en vuurwapengeweld binnen Europa.
email: dennis.vandenuweele@vlaamsparlement.be

Het schrijven van deze analyse deden zij in samenwerking met **Annemiek Dols** die als stagiair bij het Vlaams Vredesinstituut een belangrijke bijdrage leverde.